

за подценяване. До постъпването си в училище в семействата на тези деца се е използвал почти изцяло майчиният им език за комуникация. Много малка, почти незначителна част от тях са посещавали детска градина. Задачата на началните учители на ромските деца се усложнява многократно. Заедно с усвояването на учебното съдържание малките ромчета трябва да се учат и на български език.

Съвременните наши и особено световни постижения на лингвистиката, социолингвистиката, психолингвистиката и други сходни науки, които третираат проблемите на билингвизма и ранното овладяване на втори език, подпомагат по-бързото справяне с този проблем в училище. Тези постижения обаче са твърде далеч от нашата училищна практика. Също така не трябва да се забравя, че няма по-добър учител на ромските деца при усвояването на българския език от техните връстници – българските деца, когато са потопени изцяло в нормална, непринудена детска обстановка на игра и учене. В сегрегирани ромски училища обаче няма български деца.

2. Липса на положителни цели, мотиви и интереси у учениците ромчета от маргинализираната част на гетото, свързани с училището. Какви положителни цели, мотиви и интереси може да създаде училището у децата от маргинализираните и особено аномираните общности в гетото, когато тези деца растат и живеят при условия, при които в семействата им често се гледва системно, всички са впримчени в нечовешкото усилие на физическото оцеляване, в една стая съжителстват няколко поколения роднини, в ежедневието бит често липсват дори ток и вода. Трябва ли тогава да ни учудва фактът, че изследователят, идващ отвън, реагира с думите: „Влизайки от махала в махала, ние губехме усещането, че сме в България, че сме в Европа...” (Томова 1995:56)

3. Липса на опит от ранния контакт с интеркултурна, многоетническа среда. Докато съществува етническата сегрегация, опитът от този контакт ще липсва както на ромското, така и на българското дете. Сегрегацията не позволява на тези деца да придобият умения за адаптиране към интеркултурна, многоетническа среда, независимо от качеството на образованието, което всяка от двете групи получава.

На практика ромските деца, вместо да се записват при техните връстници българчета, попадат в кварталната детска градина или направо в ромското училище. Практиката отдавна е доказала ниските резултати на обучението в тях. Голяма част от учениците отпадат преждевременно, преди да навършат 16 години, или завършват основно образование без да са конкурентоспособни с придобитите знания и умения, липсва им смелост, самочувствие и увереност в собствените сили. Малцина са тези, които успяват да се откъснат от средата си и успешно да се учат в средните и висшите учебни заведения на страната. Житейските примери дават основание да се твърди, че това са ромски деца, които имат щастието да се учат между българчета, а семействата им да не живеят сред компактна ромска среда.

Така затворени в микросредата си, ромчетата остават в плен на консерватизма на своята общност от сегрегирания квартал, а в обособеното училище те са лишени от възможността да усвоят пълноценно друг, по-прогресивен социо-културен опит. Подрастващите при тези ус-

*Незнаенето или
недоброто владение на
български език от
ромските деца при
постъпване в училище
е твърде сериозен
проблем*